

בירורי הלכה

הנאמן רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל

יחד עם כל בית ישראל אנו מבכים מרה את האבדה הגדולה בהסתלקותו של הגאון הגדול פוסק הדור בעל שבט הלוי זצ"ל, אשר רבני אנ"ש השתלמו אצלו בהוראת איסור והיתר וזכו אצלו להארת פנים. להלן אנו מדפיסים תשובתו בענין הליכה לערכאות בתביעה מחברת ביטוח שקיבלנו מהשואל.

בענין תביעת חברת ביטוח בערכאות

בס"ד, ח' תמוז תנש"א לפ"ק.

כבוד ידידינו הרב הג' המושלם ירא ושלם בנש"ק ר' שלום מרדכי הלוי סגל שליט"א
אחדשה"ט וש"ת בכבוד, לבלתי הכיר את מעלת כבודו נ"י לא ידעתי אתארהו - זה כמה שקבלתי מכתבו, ולרוב עבזה"ק אשר עלי אבא כהיום ובקצור דברים כדרכי - שאלתו ש"ח בדבר הנוגע לרבים כאשר באים לידי דו"ד עם חברת ביטוח אשר כרגיל אינם מתיחסים אלא לבתי משפטיהם, וכמותנה על ידם בפוליסת הביטוח שכל דו"ד וסכסוך בעניני תשלומי ביטוח יתברר אצל ערכאותיהם, והשאלה האם מותר לבא בתביעה לכתחילה בערכאות, או שצריך לזה רשות בי"ד, כדין סרבן המבואר בשו"ע חו"מ סי' כ"ו -

ושורש הספק נבנה ע"פ מש"כ המהרש"ל ביש"ש פ"ח דב"ק סי' ס"ה בדין התנה בשטר שיכול לידון עמו בכל בי"ד בין בדיני ישראל בין בערכאות דאין מועיל תנאו ואסור ללכת לערכאות, אא"כ הבע"ד גברא אלימא שאינו ציית דינא שאז יש לו רשות לכופו בערכאות אף בלא רשות בי"ד (כיון שהתנה עמו בשטר) דאף דבעלמא אסור בלי רשות בי"ד לזה הועיל תנאו שבשטר, וביאר מהרש"ל שמעיקר הדין באלם דלא ציית דינא מותר ללכת לערכאות, ורק תקנה שהנהיגו בתי דינים בישראל שלא לכוף בלי רשות בי"ד, ובזה שהתנה בשטר מועיל תנאו שלא יצטרך רשות בי"ד - כפי המנהג -

ובשו"ע חו"מ סי' י"ד ס"ה בסרבן לדון בבי"ד דחייב לשלם לו הוצאות הערכאות שכ' הרמ"א ובלבד שעשה ברשות כ' הש"ך ס"ק י"ג דכן פסק מהרש"ל ביש"ש פ"י דב"ק סי"ד, ושם כ' (כאשר העתיק הגרע"א בגליון) דבהלך בערכאות, והיינו בהותנה והלך ע"ז ברשות, מכ"מ לענין חזרת הוצאות הערכאות בענין רשות בי"ד ממש כמש"כ ביש"ש, עכ"פ מוכח דבהתנה מותר גם בלי רשות בי"ד בסרבן וכיו"ב, והוא ג"כ ע"פ תשובת הרא"ש מובא בטור חו"מ סי' ס"א, עש"ה -

וזה דלא כבאר הגולה סי' כ"ו שמפרש דברי הרמ"א דלא מהני הותנה בכתב, אלא בענין רשות בי"ד דוקא, וכב' העיר מדברי ערך שי שהצדיק דברי המהרש"ל וכמבואר ג"כ בתשובת הרמ"ע סי' נ"א - וכהסכמת הגרע"א כמהרש"ל דבהתנה בשטר מועיל גם בלא רשות בי"ד -

אלא דכב' העיר מתשובת הרמ"א סי' ק"ח שהביא שם תשובת הרא"ש הנ"ל דאין מועיל תנאו רק כשיהי' סרבן, ומשמע ליה שם דאין שום תועלת בתנאי זה והוא רק לייפות השטר, וכן סיים שם להדיא דאף אם אינו רוצה לדון לפני בי"ד של ישראל אסור ללכת לערכאות רק

אחרי התראה בפני בי"ד אבל קודם לזה אסור לשום דין לתת רשות ללכת לפני עכו"ם, ומבואר בזה דדעת הרמ"א דאף בהותנה בעי רשות בי"ד דלא כמהרש"ל, ושאל כ"ת הלכה כמאן ונפ"מ בנ"ד בהתנה אם בעינן עוד רשות בי"ד, וכו"כ אחרונים פסקו כמהרש"ל ובתוכם גם גאון מהרש"ם ח"א סי' פ"ט

ולענ"ד - דמש"כ הרמ"א דהוא רק שופרא דשטרא, היינו מה שכותבים כן בכל השטרות אפילו בין ב' בעלי דינים דודאי צייתי דינא, אבל אם הוא סרבן ודאי דמועיל התנאי גם להרמ"א, אלא דהרמ"א בתשובה שם כ' דתחלה צריך להתרות אותו בבי"ד, והיינו במי ששייך ביה התראה כזאת, ויש עכ"פ ספק אפילו רחוק שיקבל לבא בבי"ד של ישראל, ובאמת לא יחלוק ע"ז אדם מעולם דאם שייך עדיין התראה מספק דצריך לעשות כן גם למהרש"ל, והיינו במי ששייך לאיזה קהלה או בי"ד, - אבל בנ"ד ובזמנינו אנו שגלוי וידוע שחברות כאלה אין להם שום שייכות עם ביד"צ והתראה שלהם, וכל התראת בי"ד לפי דעתו רק זילותא דבי דינא, בזה פשוט דלכו"ע מודים כיום שהם סרבנים ונכתב כן בשטר, דלא צריך יותר.

והריני דוש"ת - מצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

אמר השואל:

הנה מדברי רבינו זצוק"ל עולה דאף בחברות כאלו שאין להם שום שייכות עם ביד"צ עיקר הדבר שא"צ רשות ב"ד הוא משום דהותנה כן בשטר, וכתב כן לפי"מ שהצעתו לפניו שכן נהוג לכתוב בהסכמים שלהם, אכן נתברר לי אח"כ דלא בכל ההסכמים כתוב כן, ויש שכתוב בו רק שמקום השיפוט יהיה בעיר פלונית, ויש שאין כתוב בהם כלום, אמנם נהוג כהיום להתיר לפנות לערכאות נגד חברות כאלו גם כשלא הותנה כן בפירוש בהסכם, וכפי הנראה כיון דאין לחברות אלו שום אפשרות להתדיין בד"ת, ולדאבונינו כל עסקיהם והתחייבויותיהם נעשים על דעת כן שהם יהיו כפופים לערכאותיהם ולשיפוטם הבלעדי, הרי גם בסתמא הוי כהותנה ע"כ בפירוש, ושפיר מועיל שא"צ רשות ב"ד, וכדהעלה רבינו זצוק"ל כן לדינא.

